

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/97/2023
Identifikačné číslo súdneho spisu: 5022200240
Dátum vydania rozhodnutia: 26. 06. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Michal Novotný
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2024:5022200240.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný (sudca spravodajca) ako predseda senátu, JUDr. Jana Martinčeková ako členka senátu a JUDr. Martin Tiso ako člen senátu vo veci žalobkyne: E.. D. D., F.. X. D. XXXX, R. H. XXXX/X, S., zastúpená: Advokátska kancelária ŠKODLER & PARTNERS, s.r.o., IČO: 47 238 232, Dobšinského 12, Bratislava proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia zo 4. marca 2022, č. 6138-3/2022-BA, o kasačnej sťažnosti žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Žiline č. k. 16 Sa 24/2022-47 takto

rozhodol:

- I. Návrh na prerušenie kasačného konania sa zamietá.
- II. Kasačná sťažnosť žalobkyne sa zamietá.
- II. Účastníkom sa nepriznáva nárok na náhradu trov kasačného konania.

odôvodnenie:

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívneho spisu žalovanej vyplýva, že žalobkyňa na základe povolenia z 19. októbra 2006 poskytovala zdravotnú starostlivosť v zdravotníckom zariadení v odbore klinická imunológia a alergológia. Slovenská lekárska komora jej vydala licenciu na výkon samostatnej zdravotníckej praxe č. L1A/ZA/0980/06. Na žiadosť jej Žilinský samosprávny kraj 10. júna 2008 s účinnosťou k 30. júnu 2008 zrušil skoršie povolenie na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia. Licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe jej však zostala v platnosti aj po tomto dni. Napriek tomu sa žalobkyňa u žalovanej uplynutím 30. júna 2008 odhlásila z povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby.

2. Po zistení, že žalobkyňa bola aj naďalej (po 30. júni 2008) držiteľom licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe, pobočka žalovanej v Liptovskom Mikuláši rozhodnutím z 24. apríla 2017 vyslovila, že povinné nemocenské a povinné dôchodkové poistenia žalobkyne zaniklo 30. júna 2010. Na základe podaného odvolania žalovaná rozhodnutím z 25. júla 2017 zmenila a doplnila výrok rozhodnutia pobočky tak, že povinné poistenie nezaniklo 30. júna 2008, ale zaniklo až 30. júna 2010. Správny súd (po zrušení jeho prvého rozsudku rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Sžsk 100/2018 kvôli nedostatočnému odôvodneniu) novším rozsudkom sp. zn. 29 Sa 8/2021 zrušil rozhodnutie žalovanej s tým, že musí dať žalobkyne príležitosť na uplatnenie jej práv v konaní. Žalovaná následne zrušila rozhodnutie pobočky a vrátila jej vec na nové rozhodnutie.

3. Pobočka žalovanej v ďalšom konaní 23. septembra 2021 žalobkyne oznámila začatie konania, tá však neuviedla žiadne nové skutočnosti. Novým rozhodnutím z 24. novembra 2021, č. 10019-1/2021-LM, tak pobočka rozhodla, že nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie žalobkyne nezaniklo 30. júna 2008, ale zaniklo až 30. júna 2010. Vyšla z toho, že licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe je oprávnením na vykonávanie činnosti podľa § 5 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v

znení účinnom do 31. decembra 2010, v dôsledku čoho bola žalobkyňa aj po 30. júni 2008 samostatne zárobkovo činnou osobou. Jej povinné nemocenské a dôchodkové poistenie tak podľa § 21 ods. 1 cit. zák. mohlo zaniknúť až 30. júna kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, kedy jej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti nebol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu podľa § 138 ods. 9 cit. zák. Z údajov poskytnutých finančnou správou pobočka zistila, že príjem žalobkyne klesol prvýkrát pod zákonom stanovenú hranicu až v roku 2009, a preto jeho povinné poistenie nemohlo zaniknúť 30. júna 2008. Tiež zdôraznila, že odhlášku žalobkyne akceptovala, lebo nevedela o existencii licencie L1A.

4. Napriek odvolaniu žalobkyne žalovaná toto rozhodnutie potvrdila svojím rozhodnutím z 4. marca 2022, č. 6138-3/2022-BA. Do odôvodnenia prevzala odôvodnenie rozhodnutia pobočky, ktoré považovala za správne. Pokiaľ mala žalobkyňa platnú licenciu L1A a v rozhodujúcom období za rok 2007 a 2008 jej príjem z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti presiahol zákonom stanovenú hranicu, vzniklo jej povinné poistenie ako samostatnej zárobkovo činnnej osobe. Pretože nesprávne podala odhlášku, pobočka vydala rozhodnutie o zániku povinného poistenia k 30. júnu 2010. Správnu žalobu žalobkyne proti tomuto rozhodnutiu správny súd zamietol tu napadnutým rozsudkom č. k. 16 Sa 24/2022-47. V odôvodnení sa stotožnil so závermi žalovanej a odkázal na rozsudok veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 Vs 3/2019 o tom, že licencia L1A je oprávnením, ktoré podľa § 5 písm. c) zákona č. 461/2003 Z. z. účinného do 31. decembra 2010 zakladalo žalobkyňu postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

5. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalobkyňa domáha zrušenia tohto rozsudku. Zotrvála na názore, že ak fyzická osoba vykonáva činnosť na základe podnikateľského oprávnenia a dosahuje príjem, možno od nej požadovať, aby prispievala do sociálneho systému. Žalobkyňa tieto podmienky splňala do 30. júna 2008, dokedy dosahovala príjem zo svojej podnikateľskej činnosti. K tomuto dátumu však prejavila vôľu svoj status samostatne zárobkovo činnnej osoby ukončiť (zrušila povolenie na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia, zrušila identifikačné číslo, oznámila Sociálnej poisťovni skutočnosť, zakladajúce zánik sociálneho poistenia ako SZČO, ako fyzická osoba nevykonávala podnikateľskú činnosť a nevyužívala ekonomické prostredie štátu), v čom ju utvrdila žalovaná tým, že zánik povinného poistenia k tomuto dátumu v spise vyznačila ako nesporný. Ak žalovaná o trinásť rokov neskôr vydala opačné rozhodnutie, je jej postup v rozpore s princípom právnej istoty, pretože ide o retroaktívny zásah; právnej istote sa mala dať prednosť. Nie je zrejmé, či ho vydať musela alebo či išlo o jej iniciatívu. Žalobkyňa zopakovala svoj názor, že pobočka jej pred vydaním svojho rozhodnutia nedala možnosť zúčastniť sa konania, čím porušila aj jej ústavné právo. Ďalej zdôraznila, že sporná právna otázka charakteru licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe bola predmetom rozporných rozhodnutí veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 Vs 1/2019 a 1 Vs 3/2019. Na zmenu judikatúry vrcholnej súdnej inštancie však nebol výnimočný dôvod. Poistka proti omylu, ktorou argumentoval Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. IV. ÚS 610/2021, nemôže byť legitímnym dôvodom zmeny judikatúry veľkého senátu kasačného súdu, ale má slúžiť len na nápravu základných väd a omylov zásadného významu (s odkazom na rozsudky vo veci Rjabych proti Rusku, Sutyazhnik proti Rusku alebo DRAFT-OVA, a.s., proti Slovensku). Pôvodný názor veľkého senátu v rozhodnutí sp. zn. 1 Vs 1/2019 žiaden takýto nedostatok nevykazoval. Žalobkyňa ďalej odkázala na judikatúru Ústavného súdu Českej republiky, ktorá podľa neho preferuje zdržanlivosť pri zmene judikatúry. Zjednocujúce stanovisko v zmysle § 21 ods. 3 písm. a) a § 24d ods. 3 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch v znení neskorších predpisov, v ktorom ústavný súd videl možnosť stabilizácie rozpornej judikatúry veľkého senátu, nemôže navrhnúť účastník konania (adresát právnej normy) a oprávnené osoby žiaden takýto návrh nepodali. Podľa žalobkyne má mať v právnom štáte právna istota prednosť pred subjektívnym právnym názorom, ktorý sa prejavuje zmenou judikatúry. Práve na tento účel zákonodarca zriadil veľký senát. Ak došlo k rozdielom v jeho právoplatných rozhodnutiach, malo správne kolégium (resp. dnes plénum najvyššieho správneho súdu) obligatórne prijať zjednocujúce stanovisko, inak sa zasahuje do princípu právnej istoty podľa čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Vzhľadom na to žalobkyňa navrhla, aby kasačný súd prerušil konanie a podal predsedovi tunajšieho súdu podnet na zaujatie stanoviska pléna.

6. Žalovaná navrhla kasačnú sťažnosť zamietnuť. Odkázala na svoje predchádzajúce vyjadrenie ako aj na judikatúru najvyššieho súdu, príp. tunajšieho súdu.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

7. Najvyšší správní soud Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) a bez ohľadu na uplatnené kasačné body (§ 453 ods. 2 v spojení s § 203 ods. 2 SSP).

III.A K prerušeniu konania

8. Podľa § 452 ods. 1 SSP sa na kasačné konanie primerane použijú ustanovenia druhej časti, teda aj jeho § 100 ods. 1 a 2, ktoré ustanovujú dôvody prerušenia konania. Podľa citovaných ustanovení možno kasačné konanie prerušiť, ak sú tu určité predbežné otázky (otázka, ktorú kasačný súd nie je oprávnený riešiť, návrh na vyslovenie nesúladu právneho predpisu alebo prejudiciálna otázka podľa čl. 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie), ak preskúmané opatrenie bolo napadnuté protestom prokurátora (v prerokúvanej veci nebolo), žalobca nedal súhlas na zastavenie konania, ak bolo napadnuté rozhodnutie zrušené alebo zmenené (čo sa v prerokúvanej veci nestalo), prípadne ak to zhodne navrhnu všetci účastníci (v prerokúvanej veci navrhol prerušenie len žalobca). Spomedzi všetkých dôvodov prerušenia by tak v prerokúvanej veci mohol prichádzať do úvahy len dôvod uvedený v § 100 ods. 2 písm. a) SSP, teda ak prebieha súdne konanie alebo administratívne konanie, v ktorom sa rieši otázka, ktorá môže mať význam na rozhodnutie správneho súdu, alebo ak správny súd dal na také konanie podnet. Zákon tak výslovne ustanovuje, že musí ísť o konanie „súdne“ alebo „administratívne“, v ktorom sa rieši predbežná otázka (napr. v zmysle § 132 SSP). Ustanovenie § 24e ods. 3 písm. a) zákona č. 757/2004 Z. z. predpokladá, že kolégium (plénum, porov. § 24e ods. 6 cit. zák.) prijíma stanovisko k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov. Zjednotenie výkladu však nie je predbežnou otázkou zodpovedajúcou napr. § 132 SSP a postup kolégia pri prijímaní stanoviska nie je ani súdnym, ani administratívnym konaním. Vzhľadom na to podľa kasačného súdu neprichádza do úvahy prerušenie kasačného konania z tohto dôvodu. Takýmto postupom nemôže dôjsť ani k porušeniu práva na zákonného sudcu, keďže účastník nemá nárok na to, aby senát kasačného súdu dal podnet na prijatie stanoviska (porov. uznesenia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 439/2023 a III. ÚS 440/2023).

III.B K veci samej

9. V prerokúvanej veci žalovaná a pobočka ako organizačné zložky verejnoprávnej inštitúcie zriadenej na výkon sociálneho poistenia podľa § 120 zákona č. 461/2003 Z. z. a rozhodovali o otázke zániku poistenia, ktorý považovali za sporný. Najzásadnejšou otázkou, z ktorej vychádzajú obe rozhodnutia a tiež rozsudok správneho súdu, je otázka, či držba licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (L1A) zakladala žalobkyni povinné nemocenské a dôchodkové poistenie. Správny súd s odkazom na rozsudok veľkého senátu sp. zn. 1 Vs 3/2019 správne uzavrel, že táto licencia ako samostatné oprávnenie na výkon zdravotníckeho povolania podľa § 3 ods. 4 písm. c) zákona č. 578/2004 Z. z. treba považovať za oprávnenie na vykonávanie činnosti v zmysle § 5 písm. c) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2010, na základe ktorého je lekár - jej držiteľ považovaný za samostatne zárobkovo činnú osobu. Sociálna poisťovňa pritom neposudzuje príjem takého lekára výlučne vo vzťahu k licencií L1A. Ak taký lekár v daňovom priznaní priznal príjmy, považované za príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti (v zmysle § 6 ods. 1 a 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov), ide vždy o príjem samostatne zárobkovo činné osoby a nie je právne významné, či tento príjem fyzická osoba dosiahla z titulu jej statusu podľa § 5 písm. c) alebo aj podľa iných písmen v § 5 zákona č. 461/2003 Z. z.

10. Názor žalobkyne, že prijatie jej odhlášky žalovanou predstavuje rozhodnutie o zániku poistenia, nemá oporu v ustanoveniach zákona č. 461/2003 Z. z. Podľa § 228 ods. 3 cit. zák. v znení účinnom do 31. decembra 2010 bola samostatne zárobkovo činná osoba povinná odhlásiť sa z povinného poistenia do ôsmich dní od jeho zániku. Citované ustanovenie, ani iné ustanovenia neustanovovali nič o tom, že by na základe tejto odhlášky mala žalovaná vydať rozhodnutie o zániku vyznačením v spise. Odhláška bola teda len evidenčným úkonom poistenca, ktorým oznamoval žalovanej skutočnosti, kvôli ktorým mu - podľa jeho názoru - zanikalo povinné poistenie. Žalovaná mohla údaje v odhláške bez ďalšieho akceptovať, táto akceptácia však nemala povahu právoplatného rozhodnutia o zániku poistenia. Ak žalovaná považovala údaje v odhláške alebo jej účinky za sporné, mohla v nedávkovom konaní podľa § 172 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. rozhodnúť o zániku povinného poistenia inak než bolo uvedené v odhláške. Z tohto ustanovenia, ale aj z § 178 ods. 1 písm. a) prvého bodu cit. zák. zreteľne vyplýva, že postačujúcim dôvodom na vydanie takéhoto rozhodnutia je sama spornosť otázky zániku poistenia, a tak nie je zrejmé, aký iný dôvod vydania tohto rozhodnutia by žalovaná mala žalobkyni objasniť. Žalovaná svojím postupom v prvostupňovom a odvolacom konaní zároveň dala žalobkyni primeranú možnosť, aby uplatňovala svoje právo vyjadriť sa k skutkovému stavu rozhodnutia a navrhovať vykonanie dôkazov (v zhode s názorom veľkého senátu v jeho uznesení sp. zn. 1 Vs 1/2019).

11. Najväčšia skupina námietok žalobkyne sa týka porušenia princípu právnej istoty zo strany veľkého senátu najvyššieho súdu tým, že v krátkom čase po sebe prijal dve rozhodnutia sp. zn. 1 Vs 1/2019 a 1 Vs 3/2019 a v nich vyslovil odporujúce si názory. Hneď na úvod však treba zdôrazniť, že žalobkyňa nedostatočne zohľadňuje znenie § 466 ods. 3 SSP. Podľa tohto ustanovenia je právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu pre senáty záväzný, no možno sa od neho odchýliť len tým, že sa vec znova postúpi na prejednanie veľkému senátu. Takéto nové rozhodnutie veľkého senátu sa potom znova stáva záväzným pre všetky senáty. To logicky predpokladá, že vydaním nového rozhodnutia veľkého senátu zanikajú účinky záväznosti právneho názoru vyjadreného v skoršom rozhodnutí veľkého senátu v tom rozsahu, v akom sa právny názor vyjadrený v neskoršom rozhodnutí odchyľuje od skoršieho rozhodnutia veľkého senátu. Preto nemožno tvrdiť, že existencia dvoch protichodných rozhodnutí je zdrojom nekonzistentnosti judikatúry najvyššieho (správneho) súdu. Zákon totiž podobnú situáciu vyslovene predpokladá a možno z neho logicky vyvodíť jej riešenie, že záväzným zostáva len právny názor vyslovený neskôr.

12. K úvahám žalobkyne o hraniciach zmeny judikatúry možno znova odkázať na uznesenia ústavného súdu citované v ods. 9 tohto rozsudku. Podľa nich požiadavka právnej istoty (ani ochrana legitímneho očakávania) nezahŕňa právo na ustálenú judikatúru (rozsudok ESLP z 18. decembra 2008, Unédic proti Francúzsku, sťažnosť č. 20153/04). Judikatúra nemôže byť bez vývoja a nie je vylúčené, aby, a to i pri nezmenenej právnej úprave, bola nielen dopĺňaná o nové interpretačné závery, ale aj menená (nález českého ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 117/07). Tento jav je do značnej miery prirodzený, pretože odráža skutočnosť, že proces interpretácie a aplikácie práva nie je statický, ale dynamický, a súdy, hľadajúce najsprávnejšie a najspravodlivejšie riešenie rozhodovaných prípadov, môžu neskôr dospieť k presvedčeniu, že riešenie, ktoré zvolili skôr, nie je z celého radu dôvodov optimálne (stanovisko pléna českého ústavného súdu sp. zn. Pl. ÚS-st. 39/14). Neexistuje a nemôže existovať žiadna garancia proti zmene judikatúry ako takej. I keď nenastane zmena spoločenských pomerov, v právnej oblasti dochádza k neustálemu vývoju a justičné orgány musia mať možnosť, ktorá plynie z viazanosti sudcu zákonom, doterajší, na základe novo získaných poznatkov nesprávny právny názor zvrátiť a či prekonať (nález českého ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 3221/11).

13. Príklady žalobkyne z judikatúry ESLP sú napospol nepriliehavé. Význam rei iudicatae a obmedzenia, ktoré formuloval tento súd v rozsudkoch Rjabych proti Rusku, sťažnosť č. 52854/99, a Suťjažnik proti Rusku, sťažnosť č. 8269/02, sa týkajú výlučne zmeny existujúceho právoplatného súdneho rozhodnutia v individuálnej veci sťažovateľa (typicky na základe dozorných opravných prostriedkov iných orgánov verejnej moci). Podobne rozsudky vo veci DRAFT-OVA, a.s., proti Slovensku, sťažnosť č. 72493/10, a vo veci Compar, s.r.o., proti Slovensku, sťažnosť č. 25132/13, sa týkali práva účastníka na rešpektovanie právnej istoty nastolenej právoplatným rozhodnutím v jeho individuálnej veci. Európsky súd pre ľudské práva nepovažoval za súladné s čl. 6 ods. 1 Dohovoru, keď bolo možné zrušiť právoplatné rozhodnutia na základe mimoriadneho opravného prostriedku tretej osoby - generálneho prokurátora Slovenskej republiky. Ani jedno z rozhodnutí veľkého senátu sp. zn. 1 Vs 1/2019 alebo 1 Vs 3/2019 však nebolo vydané vo veci žalobcu. V rozsudku vo veci Beian proti Rumunsku, sťažnosť č. 30658/05, ESLP videl porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru v existencii dlhodobozpornej judikatúry rumunského kasačného súdu. Ako však už bolo uvedené, v právnom poriadku Slovenskej republiky ustanovenie § 466 ods. 3 SSP zabezpečuje, že nahradenia jedného rozhodnutia veľkého senátu iným nevytvára rozpornú judikatúru kasačného súdu (porov. aj uznesenia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 183/2023 alebo IV. ÚS 137/2024).

14. Rozsudok vo veci Baranowski proti Poľsku, sťažnosť č. 28358/95, je vôbec neaplikovateľný, pretože jeho podstatou bola nedostatočná zákonná úprava dôvodov obmedzenia osobnej slobody zaručenej v čl. 5 Dohovoru. Konečne, pokiaľ žalobkyňa odkazovala na nález českého ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 3221/11, z jeho odôvodnenia celkom zreteľne vysvitá množstvo argumentov v prospech možnosti zmeny judikatúry a dokonca aj spätnej pôsobnosti takejto zmeny. V danej konkrétnej veci český ústavný súd chránil osobitné postavenie adresáta, ktorý v dôveru v existujúcu judikatúru robil resp. nerobil určité úkony (v danej veci adresát vychádzal z dlhšej premlčacej doby, ktorú neskoršia judikatúra skrátila; podobne nález českého ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 3500/18 k zmene judikatúry ohľadom premlčania finančného zadostučinenia v peniazoch). U žalobkyne však žiadne takéto dôvody neexistujú: v prerokovanej veci je sporným obdobím poistenia obdobie rokov 2008 až 2010, pričom (protichodné) rozhodnutia veľkého senátu boli vydané v rokoch 2019 a 2020. Žalobkyňa tak nemôže tvrdiť, že v roku 2008 konala s dôverou v právny názor vyslovený v rozhodnutí veľkého senátu z roku 2019.

IV.

Záver

15. Na základe uvedených úvah kasačný súd dospel k záveru, že nie je daný žiaden zo zákonných dôvodov kasačnej sťažnosti v zmysle § 440 SSP, a tak ju podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) zamietol.

16. O trovách bolo rozhodnuté podľa § 167 a § 168 v spojení s § 467 ods. 1 SSP, keď žalobkyňa vo veci úspech nemala a žalovaná ho síce mala, kasačný súd však nezistil výnimočné dôvody, aby sa jej nárok na náhradu trov priznal.

17. Tento rozsudok prijal senát pomerom hlasov 3:0 (jednomyseľne).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.